

"OVER DE DREMPEL"

EINDADVIES VAN HET OVERLEG VAN ADVISERENDE PARTIJEN

**over de voorstellen voor besluiten van de
Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium**

Overleg Adviserende Partijen
p/a Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie
Regentschapsstraat 39
B-1000 Brussel

T +32 (0)2 519 39 13
F +32 (0)2 519 38 94
E oap@benelux.be
I www.proses.be/oap

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Status	4
Samenvatting	5
ADVIES	7
I. Samenhang	7
I.a. Samenhang door integraal besluit.....	7
I.b. Voortgang verzekeren door samenhang en samenwerking.....	8
I.c. Grensoverschrijdende ruimtelijke samenhang.....	10
I.d. Economische samenhang.....	10
I.e. Samenhang met landbouw.....	11
II. Probleemstelling en afwegingskader	14
III. Veiligheid tegen overstromingen	15
IV. Toegankelijkheid	16
IV.a. Verruiming tot 13,10 meter tijongebonden vaart.....	16
IV.b. De opvang van verdere schaalvergroting.....	17
IV.c. De Ontwikkelingsschets draagt blijvend bij tot externe veiligheid.....	17
V. Natuurontwikkeling	18
BIJLAGEN	20
Bijlage 1: Samenstelling Overleg van Adviserende Partijen.....	21
Bijlage 2: Advies Bestuurlijk Overleg Westerschelde / Taakgroep Westerschelde.....	22
Bijlage 3: Memorandum Scheldehavens.....	25
Bijlage 4: Samenvatting onderzoek verbetering maritieme toegankelijkheid Kanaalzone Gent-Terneuzen.....	33
Bijlage 5: Landbouwvoorstellen voor gewenst flankerend beleid bij uitvoering van de schets.....	34
Bijlage 6: Procesafspraken voor management onzekerheid negatieve ontwikkelingen.....	36

Inleiding

Het Tweede Memorandum voorziet dat Vlaamse en Nederlandse bewindslieden eind 2004 een besluit nemen over een door de projectorganisatie ProSes op te stellen ontwikkelingsschets voor het Schelde-estuarium. Het memorandum geeft voorts aan dat stakeholders de bewindslieden adviseren over deze Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium.

De bewindslieden verzochten twee onafhankelijk gezaghebbende personen, E. Baldewijns en J.A.M. Hendriks, om gezamenlijk leiding te geven aan het proces van advisering. Dertien vertegenwoordigers van instanties die belang hebben bij een samenhangende ontwikkeling van het Schelde-estuarium vormen het Overleg van Adviserende Partijen (OAP). De samenstelling van het OAP is in bijlage 1 vermeld.

Het OAP startte de werkzaamheden begin 2003 en formuleerde adviezen over onder meer de probleemstelling, de opzet van de Ontwikkelingsschets en van het onderzoekstraject, de doorvertaling van onderzoeksresultaten naar besluiten en de omgang met onzekerheden, samenhang en voortgang. Partijen van het OAP namen ook actief deel aan de expertgroepen die de projectorganisatie adviseerden over het onderzoeksprogramma.

Deze nota bevat het unaniem goedgekeurde eindadvies van de effectieve leden van het OAP over de voorstellen voor besluiten Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium (de versie die van 15 september tot 15 oktober 2004 een publieke inspraakronde doorliep).

De Brabants Zeeuwse Werkgeversvereniging (BZW) en twee Vlaamse landbouworganisaties (Algemeen Boeren Syndicaat en Boerenbond) hebben op uitnodiging van de voorzitters van het OAP een inbreng in dit eindadvies kunnen doen. Zij menen dat hun visie op de schets hierin is vertolkt.

Het OAP verwacht dat dit advies zal meewegen in de politieke besluitvorming over de Ontwikkelingsschets conform de afspraken die hierover met de bewindslieden zijn gemaakt.

Het wordt nuttig geacht om, voorafgaand aan het eigenlijke advies, de status van het advies toe te lichten en een samenvatting op te nemen.

Status

De Ontwikkelingsschets stelt oplossingen voor voor het probleem dat in het Schelde-estuarium drempels moeten worden genomen - letterlijk en figuurlijk - om water, economie en natuur meer ruimte te bieden. En dit in onderlinge samenhang en met behoud van het fysiek systeem. Het betreft oplossingen waarvan tevoren al bekend was dat een breed maatschappelijk draagvlak lastig zou kunnen worden verkregen, gelet de complexe samenhangen tussen de drie thema's en de ruimtelijke weerslag.

Het OAP startte de advisering over de Ontwikkelingsschets begin 2003 en deed al eerder een inbreng over onder meer de probleemstelling, de opzet van de Ontwikkelingsschets en van het onderzoekstraject, de doorvertaling van onderzoeksresultaten naar besluiten en de omgang met onzekerheden, samenhang en voortgang. Partijen in het OAP namen ook actief deel aan de expertgroepen die de projectorganisatie ProSes adviseerden over het onderzoeksprogramma. De Brabants Zeeuwse Werkgeversvereniging (BZW) en twee Vlaamse landbouworganisaties (Algemeen Boeren Syndicaat en Boerenbond) hebben op uitnodiging een inbreng gedaan voor het eindadvies van het OAP.

Het OAP toetst in dit eindadvies de voorstellen voor besluiten van de Ontwikkelingsschets 2010 aan de eerder uitgebrachte deeladviezen en notities. De leden van het OAP hebben met regelmaat met deze achterban en aanverwante organisaties contact gehad. Het voorliggend advies doet geen afbreuk aan inspraakreacties van de achterban van de adviserende partijen op de voorstellen voor besluiten uit de Ontwikkelingsschets.

Het voorliggend eindadvies werd op 16 november 2004 unaniem vastgesteld door het ganse OAP. De inbreng van de Vlaamse landbouw en van de Brabants Zeeuwse Werkgeversvereniging werd overgenomen. De vertegenwoordigers van de bij de eindadviesing betrokken organisaties menen dat hun inbreng goed is vertolkt in dit eindadvies. Dit dient nog wel door de achterbanorganisaties te worden geaccordeerd. Het zal door de leden in het OAP, inclusief de vertegenwoordigers van de Vlaamse landbouw en van de BZW, met een positief advies aan hen worden voorgelegd.

Conform de afspraak met de bewindslieden op 19 mei 2004 gaat het OAP er van uit dat dit advies in het kader van de verdere goedkeuringsprocedure als bijlage wordt meegezonden bij de schets en dat de bewindslieden bij afwijking van dit advies een schriftelijke motivering toe zullen voegen.

Samenvatting

Het OAP meent dat de onderzoeksresultaten voor veiligheid tegen overstromingen goed werden doorvertaald in besluiten. Het OAP bepleit een voortvarende Vlaamse besluitvorming over het Sigmaphan om de veiligheidsverbetering snel ter hand te kunnen nemen en duidelijkheid te verschaffen over natuurontwikkeling. Dit biedt ook gelegenheid om de gevolgen voor de landbouw en het bedrijfsleven in en rond de beoogde gebieden helder in beeld te brengen en het noodzakelijke flankerend beleid in te vullen. Het OAP steunt de besluiten om Overschelde niet langer als oplossing te overwegen en om de aanleg van een stormvloedkering niet als de meest aangewezen oplossing op dit moment te beschouwen. Het OAP adviseert om een bestuurlijk scenario uit te werken, dat waarborgen biedt voor goede veiligheid tegen overstromingen na verruiming of na het treffen van natuurontwikkeling.

Het OAP stelt vast dat de inzichten van het onderzoek naar effecten van verruiming werden doorvertaald in een aanpak gericht op het mitigeren van effecten onder respectering van het voorzorgsprincipe en steunt deze aanpak. Omgaan met de aan dit onderzoek verbonden onzekerheden vergt dat invulling wordt gegeven aan het voorzorgsprincipe en in die zin adviseert het OAP om de verruiming eveneens te koppelen aan de uitvoering van een robuust maatregelenpakket voor estuariene natuurontwikkeling. Het OAP adviseert daarnaast om een bestuurlijk scenario vast te stellen dat waarborgen biedt voor een adequaat herstel van het estuarium, mochten zich na verruiming onverhoopt negatieve ontwikkelingen voordoen die het behoud van het estuarien systeem zouden bedreigen. Voorts adviseert het OAP om in het kader van de uitvoering een onderzoek te doen naar morfologische en ecologische effecten van verruiming van de Beneden Zeeschelde, gelet de aanwezigheid van hoogwaardige natuur in dit gebied. Het OAP heeft met genoegen vastgesteld dat in goede samenwerking en op korte termijn onder leiding van de Gouverneur van Antwerpen en de Commissaris van de Koningin van Zeeland maatregelen werden uitgewerkt die de externe veiligheid en rampenbestrijding substantieel verbeteren.

Op Europees vlak maakt het estuarium deel uit van het Natura 2000 netwerk, dat het behoud van biodiversiteit in de Europese Unie moet garanderen. Deze status is voor het estuarium nog niet doorvertaald in concrete instandhoudingsdoelstellingen. Het voorgestelde pakket Vlaamse natuurmaatregelen biedt, getoetst aan de inzichten van het natuurlijksheidsonderzoek, perspectief, maar mist in afwachting van de besluitvorming in Vlaanderen over het Sigmaphan nog financiële en bestuurlijke borging en concreetheid. De voorgestelde inspanning natuurontwikkeling aan Nederlandse zijde beantwoordt slechts deels aan deze inzichten. Het onderzoek geeft aan dat de ecologische ontwikkeling van het estuarium negatief is en dat natuurontwikkeling nodig is voor

herstel. Het OAP meent dat bij het ontbreken van deze doelstellingen geen formeel oordeel kan worden gegeven over de juiste doorvertaling van het natuurlijkheidsonderzoek in de schets. Het OAP adviseert om de hoogste prioriteit toe te kennen aan het vaststellen van instandhoudingsdoelstellingen.

Het OAP adviseert de bewindslieden om de borging van de uitvoering van projecten via efficiënte procedures en in nauwe samenwerking met betrokken overheden en stakeholders te verzekeren. Het OAP adviseert om bindende afspraken te maken die toelaten om te komen tot voortvarende, samenhangende en breed gedragen uitvoering van projecten en bijbehorend flankerend beleid, te starten in 2007. Vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen en degelijke financiële borging van de projecten leveren al bij de start van de uitvoering tempowinst op.

Het OAP verwacht dat de bereidheid van partijen om mee te werken aan de uitvoering van de schets beduidend vergroot door beperking van de onzekerheden, zicht op evenwicht in de economische bereikbaarheid voor alle zeehavens in het Scheldegebied, waarborgen voor een goede regie van de uitvoering door direct betrokken besturen, inclusief bijbehorende middelen voor uitvoering van maatregelen en voor flankerend beleid, en zicht op daadwerkelijke betrokkenheid van stakeholders bij het toekomstig beleid en beheer van het estuarium.

ADVIES

I. Samenhang

I.a. Samenhang door integraal besluit

Samenhang van besluiten verzekerd.

Het OAP steunt de benadering om via een integraal besluit over alle projecten en maatregelen in de schets de samenhang van besluiten te verzekeren. Dit wil niet zeggen dat alle partijen in het OAP deze besluiten en alle gesuggereerde projecten en maatregelen zonder meer kunnen aanvaarden. Al vanaf de start neemt een aantal partijen deel aan het OAP in de wetenschap dat hun achterban zeer kritisch staat tegenover onderdelen van de Ontwikkelingsschets. Dit komt duidelijk tot uitdrukking in het nee, tenzij standpunt van Zeeland over de voorstellen van besluiten van de Ontwikkelingsschets, zoals dat is geformuleerd in het advies van het Bestuurlijk Overleg Westerschelde (BOWS) / Taakgroep Westerschelde (zie bijlage 2).

Geen unaniem positief besluit over de schets.

Uit de consultatie van de achterban blijkt dat een aantal partijen op onderdelen geen goedkeuring kan geven aan de voorstellen voor besluiten van de schets. Deze opstelling wordt deels ingegeven door inhoudelijke bezwaren. In dit advies worden deze inhoudelijke bezwaren, die onder meer te maken hebben met behoefte aan aanvullend onderzoek, de wens om meer zekerheden te krijgen of borging van uitvoering, nader toegelicht. Naast deze inhoudelijke bezwaren meent een aantal partijen dat de in hun ogen vereiste samenhang in lusten en lasten ontbreekt. Dit bezwaar staat los van de inhoudelijke opmerkingen op onderdelen van besluiten en wordt ook niet weggenomen als de inhoudelijke opmerkingen worden gehonoreerd.

Samenhang in breder verband biedt wel een opening voor brede steun aan uitvoering.

De bereidheid om in die positie toch mee te werken aan de uitvoering van de schets zal toenemen bij het verder terugdringen van de resterende onzekerheden, het perspectief op verbetering van de economische toegankelijkheid voor andere havens dan Antwerpen alleen en het zicht op een goede regie onverminderd een verantwoorde spreiding in de tijd inzake tenuitvoerlegging. Ook garanties op uitvoering van een robuust natuurspakket, duidelijkheid over waar concreet welke natuurmaatregelen worden genomen met aansluitend een degelijk flankerend beleid op basis van een landbouw-effecten-schets, actieve betrokkenheid van stakeholders bij het beleid en beheer van het estuarium in de toekomst en een perspectief op nauwe procesbetrokkenheid, dragen bij aan deze bereidheid.

I.b. Voortgang verzekeren door samenhang en samenwerking

Schets moet zicht bieden op voortvarende uitvoering.

Borging van de voortgang van de uitvoering is een punt waar partijen veel belang aan hechten. Het OAP bracht over dit onderwerp al eerder advies uit. De schets biedt geen garantie voor het eindtijdstip van uitvoering maar wel een engagement om de vervolgpcedures efficiënt en met maximale snelheid te doorlopen (de dakpanaanpak). Reguliere procedures leveren een ernstig risico op van mogelijk vertragende werking vanwege beroepsprocedures of tegenwerking van andere dan centrale overheden. Het is voor alle stakeholders evenwel van fundamenteel belang om op zijn minst garanties te krijgen over het tijdstip van de aanvang van de werken. Het leidend principe hierbij is de verantwoorde spreiding van de tenuitvoerlegging van de projecten in combinatie met rechtszekerheid over de effectieve uitvoering ervan. Daarom adviseert het OAP dat de bewindslieden zich niet alleen formeel engageren voor de financiering maar ook, en vooral, voor de startdatum van de belangrijkste projecten. Meer in het bijzonder wordt gevraagd om als taakstelling in 2007 de verruiming aan te vangen, samen met de inrichting van een aantal veiligheids- en natuurprojecten inclusief het bijbehorend voorafgaand overleg met en het flankerend beleid voor de landbouw. Geadviseerd wordt de uitvoering van deze projecten in bindende afspraken tussen betrokken overheden nadere borging op samenhangende en voortvarende uitvoering te geven.

Zowel reguliere procedures als projectregelgeving geven een onzekere borging van uitvoering.

Aansluitend op eerder in opdracht van de Technische Schelde Commissie verricht juridisch onderzoek werden mogelijkheden voor een hechtere temporele borging van de uitvoering geïnventariseerd. Hieruit komt naar voren dat zowel projectregelgeving als de reguliere procedures geen volledige zekerheid over toereikende borging van uitvoering bieden. In het licht van bovengenoemde taakstelling adviseert het OAP om in het kader van een verdrag of van een andere juridische vastlegging van de uitvoering van de schets bindende afspraken te maken die toelaten om te komen tot voortvarende, samenhangende en breed gedragen uitvoering. Het OAP bepleit hierbij een pragmatische aanpak die toelaat om in de mate van het mogelijke binnen het reguliere kader verder regulerend, modulerend en corrigerend op te treden met inachtneming van de mogelijkheden voor consultatie en beroep. En dit met het oog op versnelling van de uitvoering.

Betere borging van uitvoering door flankerende, anticiperende of risicobeperkende maatregelen en samenwerking.

Het OAP verwacht daarbij dat de combinatie van reguliere procedures en dakpanaanpak de beste garantie biedt op vlotte uitvoering van de schets. Hierbij kan borging verder worden verbeterd door:

- op korte termijn bovengenoemde bindende afspraken, gericht op een uitvoeringstaakstelling in 2007, vast te leggen;
- de besluitvorming in Vlaanderen over het Sigmaplan snel af te ronden en daarbij in voorafgaande samenspraak met de landbouw en de natuurbeweging duidelijkheid te geven

- over de koppeling tussen veiligheid en natuur in Vlaanderen (zie ook III);
- de morfologische en ecologische effecten van verruiming van de Beneden Zeeschelde alsnog te onderzoeken (zie ook IV.a);
- samen met een besluit over verruiming een bestuurlijk scenario vast te stellen voor een situatie waarin onverwacht negatieve effecten optreden die het behoud van het fysieke systeem of de instandhouding bedreigen (zie ook IV.a);
- te investeren in ontwikkeling van robuuste (kwantitatieve en kwalitatieve) natuur zodat geen twijfel bestaat over de invulling van door de EU opgelegde natuurreglementering en een stevig vangnet aanwezig is voor onverwachte ontwikkelingen (zie ook V);
- met de hoogste prioriteit instandhoudingsdoelstellingen vast te stellen zodat de natuurtaakstelling formeel kan worden vastgelegd (zie ook V);
- de nodige geldmiddelen voor uitvoering te voorzien;
- de onzekerheid voor landbouw en bedrijfsleven weg te nemen door zo snel mogelijk duidelijkheid te scheppen over de benodigde oppervlakte voor invulling van de instandhoudingsdoelstellingen en de situering van de benodigde oppervlaktes en tevens de hoofdlijnen van flankerend beleid vast te stellen;
- werk te maken van een economische versterking van de Scheldehavens die verder gaat dan verdieping van de Westerschelde;
- de stakeholders actief te betrekken bij de uitvoering van projecten en procedures en dit op basis van in een convenant vastgelegde afspraken;
- stakeholders een actievere dan adviserende rol te laten spelen in het beleid en beheer van de Schelde.

Door het voldoen aan deze voorwaarden neemt de kans op beroepsprocedures of tegenwerking af.

Betrokkenheid van stakeholders in de uitvoeringsfase voortzetten en nader vastleggen.

De aanpak via advisering is de kwaliteit van de schets ten goede gekomen en versterkte het engagement van partijen om samen te werken aan de invulling van de Lange Termijn Visie. De advisering heeft partijen nader tot elkaar gebracht en nieuwe initiatieven voor samenwerking geïnitieerd. In overweging wordt gegeven om de advisering in de uitvoeringsfase voort te zetten. De leden in het OAP zijn bereid medewerking te geven aan de uitvoering mits het eindbesluit voldoende rekening houdt met de door hen naar voren gebrachte opmerkingen binnen het OAP en in de inspraak over de Ontwikkelingschets. Het OAP acht het van belang de Vlaamse landbouw en het Brabants - Zeeuwse bedrijfsleven als stakeholders actief te betrekken bij de uitvoering. Met het oog op een mogelijke regierol voor de provincie Zeeland ten aanzien van het Nederlandse deel van de Schelde is het van belang dat over de voorwaarden (zie ook bijlage 2) met de provincie een akkoord wordt bereikt.

I.c. Grensoverschrijdende ruimtelijke samenhang

Impulsen gewenst voor samenhangende grensoverschrijdende planvorming en -uitvoering.

De Ontwikkelingsschets voorziet voor het grensgebied rond Saeftinge en het Zwin ingrijpende projecten en maatregelen met grensoverschrijdende effecten. Geadviseerd wordt om in de schets als project te voorzien dat een grensoverschrijdende integrale planvorming en planuitvoering tot stand komt voor de gebieden rond het Zwin en Saeftinge. De planvorming voor het gebied rond Saeftinge zou afgestemd - en op termijn mogelijk samengesmolten - moeten worden met het Strategisch Plan voor de Linkeroever. Wat betreft de samenwerking rond het Zwin wordt geopteerd voor een bestuurlijke aanpak op regio niveau die aansluit op het gestelde in het BOWS / Taakgroep advies (zie bijlage 2) en die tevens oog heeft voor de meerwaarde van in het verleden overeengekomen afspraken in het kader van de internationale Zwincommissie. De bewindslieden wordt geadviseerd om territoriale autoriteiten en stakeholders uit deze gebieden uit te nodigen om op korte termijn, bij voorkeur voor de concrete uitvoering van projecten uit de schets, een gezamenlijk ontwikkelingsperspectief voor deze grensregio's uit te werken.

I.d. Economische samenhang

De grensstreek kent zeer intensieve grensoverschrijdende contacten op het vlak van toerisme, scholing, gezondheidszorg en samenwerking tussen bedrijfsleven. De gezamenlijke en grensoverschrijdend samenhangende uitbouw van economische infrastructuur is de hoeksteen voor de welvaart en het welzijn van de Schelderegio. In dat verband wijst het OAP naar twee belangrijke samenwerkingsinitiatieven.

Havenbesturen van Antwerpen, Zeeland Seaports en Gent en het betrokken havenbedrijfsleven hebben naar aanleiding van de oproep tot nauwere havensamenwerking in het Tweede Memorandum een set van maatregelen uitgewerkt nodig voor een evenwichtige ontwikkeling van de Scheldehavens in regionaal perspectief. De havens wijzen er op dat de goederenoverslag en de logistieke en havenindustriële activiteiten in Antwerpen, Gent, Vlissingen en Terneuzen een belangrijke bron van welvaart vormen voor de gehele Schelderegio. De zeehavens kunnen deze rol als economische motor alleen blijven vervullen als een aantal verbeteringen wordt aangebracht in hun ontsluitingsinfrastructuur en door het verder optimaliseren van de logistieke keten. Deze maatregelen zijn cruciaal voor de continuïteit en ontwikkeling van de havens. Een gemeenschappelijk memorandum over deze maatregelen is in bijlage 3 opgenomen.

Een stuurgroep onder leiding van de Gouverneur van Oost-Vlaanderen en de Commissaris van de Koningin van Zeeland onderzocht op verzoek van de bewindslieden de maritieme toegankelijkheid van de Kanaalzone Gent-Terneuzen. Het OAP heeft kennis genomen van de hoofdlijnen van besluiten (zie bijlage 4). De stuurgroep stelt vast dat de capaciteit van de Westsluis te Terneuzen onvoldoende is waardoor de Kanaalzone op termijn ontwikkelingsmogelijkheden zal verspelen. De stuurgroep formuleert voorstellen voor een gefaseerde aanpak van dit probleem. Zij vraagt de bewindslieden de urgentie van dit toegankelijkheidsprobleem te erkennen en te beslissen de voorbereiding van oplossingen voor dit project nader te onderzoeken in de vorm van een MKBA en een strategisch MER.

Impulsen gewenst voor de uitbouw van samenhangende economische infrastructuur in de Schelderegio.

Het OAP stelt vast dat een aantal initiatieven zijn gestart om te komen tot grotere economische samenhang in de regio. Deze economische samenhang is van groot belang voor het draagvlak voor het economische luik in de schets in de ganse Schelderegio. Het memorandum bevat projecten die hieraan invulling kunnen geven. Het OAP heeft over deze activiteiten geen inhoudelijke gedachtewisseling gehouden. Het OAP adviseert de bewindslieden om bij de besluitvorming over het Scheldedossier bijzonder oog te hebben voor de noodzakelijke economische cohesie in de regio.

I.e. Samenhang met landbouw

Landbouw geen onderdeel van de strategische besluiten.

De Lange Termijn Visie schenkt in één zin aandacht aan landbouw. In het Tweede Memorandum blijft deze sector volledig buiten beschouwing. In de Ontwikkelingsschets zijn de effecten van het pakket maatregelen en projecten op de landbouw slechts op een hoog abstractieniveau onderzocht. De landbouw vormt daarmee geen onderwerp van de Ontwikkelingsschets. In het strategisch besluit ontbreekt om die reden een visie op de toekomst van de landbouw in het estuarium.

Het OAP constateert dat deze aanpak:

- grote onzekerheden en onduidelijkheid geeft voor de in het gebied en in de omliggende gebieden actieve landbouw en daarmee bij hen grote weerstand oproept tegen de in de strategische fase te nemen besluiten;
- in de uitvoeringsfase een verdiepingsslag richting landbouw noodzakelijk maakt, in het bijzonder wat betreft onderzoek naar de voor de instandhoudingsdoelstellingen noodzakelijk in te richten gebieden, de landbouweffecten, de uitwerking van een flankerend beleid en een actievere betrokkenheid van de landbouw in de betrokken gebieden en de omliggende gebieden.

De voorzitters van het OAP nodigden op vraag van de bewindslieden de landbouwsector uit om voorstellen voor een flankerend beleid uit te werken die recht doen aan de in het Tweede Memorandum verwoorde opdracht maar die tegelijk aan landbouwers en landbouwsector een perspectief bieden. Het OAP heeft over de ingebrachte voorstellen van de landbouwsector geen inhoudelijke gedachteswisseling gehouden.

Wat de flankerende maatregelen betreft stellen de landbouworganisaties voor dat samen met de besluitvorming over de Ontwikkelingsschets een flankerend beleid voor de landbouw wordt vastgesteld dat in ieder geval navolgende elementen bevat:

- Bij grondverwerving zal een compensatiepremie gelijk aan de agrarische marktwaarde (inclusief rechten) worden gehanteerd bovenop de agrarische marktwaarde inclusief rechten. Deze premie komt ten goede aan de gebruiker van de gronden of in verpachte staat aan de pachter. Deze compensatie stelt de gebruiker of pachter in staat de bedrijfsvoering op dezelfde schaal elders voort te zetten. De compensatie wordt verstrekt om grondverwerving op basis van vrijwilligheid te stimuleren en als tegemoetkoming voor de prijsopdrijvende effecten elders wegens inkrimping van het landbouwareaal.
- De uitkomst van de landbouw-effecten-studie vormt de basis voor het in kaart brengen van flankerende maatregelen die moeten worden getroffen in en rond het landbouwgebied waar planvorming voor veiligheid of natuurontwikkeling plaats vindt. Met deze studie dient tevens een impuls aan landbouwbedrijven gegeven te worden in het omliggend gebied;
- In gebieden waar gewerkt wordt met gecontroleerd overstromingsgebied (GOG) wordt een systeem van vergoedingen uitgewerkt die de betrokken gebruikers van de gronden compenseren voor gronden die ze als GOG ter beschikking stellen. Voorts wordt een vergoeding verstrekt voor mogelijke teeltschade. De hoogte van deze vergoedingen wordt mede afhankelijk gesteld van effecten die op lange termijn op kunnen treden, zoals verzilting of afzetting van vervuild slib.

De landbouworganisaties hebben daarnaast nog een aantal maatregelen geformuleerd die zij van belang achten voor een goed in beeld brengen van de landbouw in de uitvoeringsfase. Verwezen wordt naar bijlage 5.

De landbouw koppelt de medewerking aan de uitvoering van de schets aan het voorafgaand krijgen van zekerheid over de veiligheidsdoelstellingen in het kader van het Sigmaplan en over de concrete

invulling van de instandhoudingsdoelstellingen natuurlijkheid. De landbouw verwacht meer duidelijkheid over het aantal hectaren en de concrete afbakening van de gebieden die in het kader van de instandhoudingsdoelstellingen binnen de Ontwikkelingsschets effectief zullen worden aangesneden. Het selecteren en inrichten van de betrokken gebieden gebeurt in overleg met de landbouwsector. Pas dan kunnen projecten gestart worden die een beslag leggen op landbouwareaal. De landbouw vraagt net zoals de andere sectoren borging van flankerend beleid.

De landbouw vraagt voorts garanties dat landbouwaspecten bij een volgende ontwikkelingsschets voorafgaand worden afgebakend in samenspraak met landbouwvertegenwoordigers uit de regio. In algemene zin wenst de landbouw garanties voor een actieve betrokkenheid bij voorbereidend en uitvoerend traject van de schets.

Flankerend beleid voor landbouw noodzakelijk.

Het OAP heeft over bovenstaande visie van de landbouwsector geen uitputtende inhoudelijke gedachtewisseling gehouden. Het OAP adviseert wel om bij de strategische besluitvorming over het Scheldedossier oog te hebben voor de hierboven geformuleerde visie vanuit de landbouwsector. Tevens adviseert het OAP dringend om aanvullend in de Ontwikkelingsschets strategische besluiten op te nemen voor het flankerend beleid zowel in als rondom de potentiële plangebieden voor natuur, al dan niet in combinatie met veiligheid.

II. Probleemstelling en afwegingskader

De probleemstelling is juist.

De probleemstelling strookt met het in 2003 door het OAP ingebracht voorstel.

De probleemstelling is nog steeds actueel:

- De problematiek van de veiligheid wordt onderlijnd door een zeer hoge waterstand in het voorjaar van 2004 die net niet tot overstroming in het Zeescheldebekken heeft geleid;
- De ontwikkeling van het maritieme verkeer bevestigt dat de groei van het containervervoer en de schaalvergroting in de bulk- en containervaart volop gaande zijn;
- De voor de schets uitgevoerde expertenstudies over het ecosysteem van het estuarium laten zien dat de probleemstelling natuurlijkheid nog steeds actueel is en onderstreept het belang om instandhoudingsdoelstellingen voor zowel het Nederlandse als het Vlaamse deel van het Schelde-estuarium met prioriteit vast te stellen.

Handhaving van de fysieke systeemkenmerken en een aan instandhouding dienstbaar morfologisch beheer.

Het uitgangspunt dat de handhaving van de fysieke systeemkenmerken van het estuarium als randvoorwaarde geldt bij het maken van keuzes voor de Ontwikkelingsschets 2010 wordt gesteund, net als het uitgangspunt dat het morfologisch beheer van het estuarium dienstbaar moet zijn aan het instandhouden van de systeemkenmerken en waar mogelijk aan het verbeteren van de ecologisch belangrijke gebieden in het estuarium.

III. Veiligheid tegen overstromingen

Studie-inzichten doorvertaald in leidend principe voor veiligheid: ruimte voor de rivier in combinatie met natuurontwikkeling en partiële dijkverhoging.

Het onderzoek heeft nieuwe inzichten voor het thema veiligheid opgeleverd. Met de keuze om als leidend principe voor veiligheid voor het Zeescheldebekken te streven naar aanleg van overstromingsgebieden in combinatie met natuurontwikkeling, vertaalt de schets deze inzichten in bijpassende voorstellen voor de besluiten. Het OAP stemt in met deze besluiten.

Veiligheid in het Zeescheldebekken voortvarend realiseren met oog voor effectiviteit van de projecten.

De uitvoering van het Sigmaplan leidt tot verbetering van de veiligheid. Een vlotte besluitvorming over dit plan is gewenst om de beoogde verhoging van de veiligheid met de nodige voortvarendheid te kunnen realiseren. Tegelijk biedt dit borging voor de uitvoering van aan de veiligheidsprojecten gekoppelde natuurontwikkeling (zie terzake ook V). De schets hanteert als streefbeeld om 20% van de uit te voeren werken voor het Sigmaplan opgestart en in uitvoering te hebben in 2010. Bij de selectie van projecten dienen projecten die een hoge bijdrage aan veiligheid en natuurlijkheid bieden prioriteit te krijgen, wil men met dit streefbeeld voldoende invulling geven. Geadviseerd wordt deze lijn in de besluiten vast te leggen.

Overschelde biedt geen perspectief.

Het besluit en bijbehorende overwegingen om af te zien van de Overschelde worden gesteund.

Besluit over stormvloedkering wordt gesteund maar verdient nadere toelichting.

Het besluit om nu geen stormvloedkering aan te leggen wordt gesteund. In overweging wordt gegeven dit besluit nader toe te lichten in de schets en hierbij ook aan te geven in welke mate de veiligheid tegen overstroming door wassen hierbij van invloed is. Geadviseerd wordt om in de schets op te nemen dat ook in een situatie met stormvloedkering een inspanning natuurontwikkeling vereist is in het Zeescheldebekken.

Waarborgen met betrekking tot effecten op de waterkeringen.

Hoewel het onderzoek naar effecten van verruiming geen noemenswaardige nadelige effecten voor de veiligheid tegen overstroming aantoonde adviseert het OAP de bewindslieden om bij eventuele schade aan de waterkering door verruiming een herstel- en schadevergoedingsregeling te hanteren die strookt met het onder IV opgenomen bestuurlijk scenario voor het management van negatieve effecten.

IV. Toegankelijkheid

IV.a. Verruiming tot 13,10 meter tijongebonden vaart

Het onderzoek heeft nieuwe of geactualiseerde inzichten voor het thema toegankelijkheid opgeleverd.

Onderzoeksresultaat vormt geen beletsel voor besluit tot verruiming naar 13,10 meter maar biedt wel enige onzekerheid.

Deze inzichten tonen aan dat de verruiming tot 13,10 meter getijdenongebonden doorvaart profijtelijk en met enige marge van onzekerheid kan gebeuren, mits respect voor het voorzorgsprincipe, en dit binnen de randvoorwaarde dat het fysieke systeem intact moet blijven. Het onderzoek geeft voorts aan dat als mitigerende maatregel voor het onderhoud van de vaargeul gewerkt zou moeten worden met een flexibele stortstrategie op basis van dynamisch morfologisch beheer en dit in combinatie met de uitvoering van een volwaardig maatregelenpakket in robuuste estuariene natuurontwikkeling. Het OAP stelt vast dat deze inzichten van het onderzoek werden doorvertaald in een aanpak gericht op het mitigeren van effecten onder respectering van het voorzorgsprincipe en steunt deze benadering.

Zonder onzekerheidsscenario is verruiming niet gewenst.

Het OAP meent dat een strategisch besluit tot verruiming niet kan worden genomen zonder gelijktijdige beslissing over mitigerende maatregelen die invulling geven aan het voorzorgsprincipe en over een scenario met maatregelen die toelaten om op adequate wijze te reageren, mochten er na verruiming ondanks alle genomen voorzorgs- en mitigerende maatregelen onverwacht toch nog negatieve effecten optreden. Het OAP heeft in bijlage 6 een voorstel voor dit opvangscenario uitgewerkt.

Aanvullend onderzoek morfologie tijdens uitvoeringsfase gewenst om meer zekerheid te krijgen.

Er vond geen specifiek onderzoek plaats naar morfologische en ecologische effecten van de voorgenomen verbreding van de vaargeul in de Beneden Zeeschelde. Het OAP adviseert om in de uitvoeringsfase een inspanning te doen om deze effecten alsnog grondig te onderzoeken en de uitkomst van dit onderzoek indien noodzakelijk door te vertalen in projecten en maatregelen. Het is daarnaast wenselijk in de uitvoeringsfase het inzicht in de morfologie en ecologie van het estuarium op een hoger plan te tillen en de onzekerheden in de modelberekeningen te doen verkleinen. Het M&O programma kan hiertoe een bijdrage leveren.

IV.b. De opvang van verdere schaalvergroting

In eerste instantie via nautische maatregelen anticiperen op grotere schepen.

De schets anticipeert niet op een verdere verruiming dan 13,10 meter, terwijl de schaalvergroting in het maritieme container- en bulkverkeer zich doorzet. Het OAP meent dat op deze schaalvergroting in eerste instantie met oplossingen op nautisch beheersgebied ingespeeld zou moeten worden. Pas wanneer deze aanpak geen oplossing meer biedt komt een eventuele verdere verruiming dan 13,10 meter in beeld. Hierbij wordt eenzelfde aanpak bepleit als is gevolgd bij de Ontwikkelingsschets 2010 en dit rekening houdend met de aanvullende kennis die de uitvoering van deze schets op dat moment heeft opgeleverd.

IV.c. De Ontwikkelingsschets draagt blijvend bij tot de externe veiligheid

De Schelde wordt steeds veiliger. Houden zo!

De Commissie "Veiligheid Westerschelde" heeft op korte tijd in samenwerking met betrokken ammoniakproducerende/-verbruikende bedrijven een substantiële bijdrage geleverd tot een grotere veiligheid en een meer samenhangende rampenbestrijding op de Westerschelde.

Uit het geactualiseerd veiligheidsonderzoek blijkt dat op korte en middellange termijn geen gevaar bestaat dat de risicocontouren zich weer op het land zouden situeren. Hierdoor ontstaan ruimtelijke mogelijkheden voor stedelijke herstructurering en uitbreiding langs de rivier met inachtneming van de geldende normen voor externe veiligheid.

In hun gezamenlijke brief aan de bevoegde ministers hebben de Gouverneur van Antwerpen en de Commissaris van de Koningin van Zeeland volgende aanbeveling aan de bevoegde ministers bezorgd: "Zoals gezegd, bevinden de risico's op de oever zich thans overal onder de relevante normen. Dat zij in de toekomst opnieuw in het geding zouden komen, achten wij ongewenst, rekening houdende met de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen. Daarom dienen, in lijn met de tekst van het Veiligheidsmemorandum, bij voor de veiligheid relevante ruimtelijk-economische ontwikkelingen, steeds de mogelijke risico's daarvan in beeld te worden gebracht. Dan kunnen deze worden getoetst om te voorkomen dat de relevante normen worden overschreden." De schets formuleert hiervoor een aanpak.

Het OAP heeft voorts vastgesteld dat de schets ook een besluit bevat over de beschikbaarheid van rampenbestrijdingscapaciteit (in het bijzonder van bergingsmateriaal).

V. Natuurontwikkeling

Leidend principe: meer voor natuurontwikkeling benutte ruimte voor de rivier.

Het onderzoek heeft ten aanzien van het thema natuurlijkheid inzicht verschaft in de problemen en de oplossingsmogelijkheden. Het OAP stemt in met de keuze om als leidend principe uit te gaan van vergroting van de ruimte voor de rivier in combinatie met een integraal morfologisch beheer ten behoeve van nieuwe estuariene natuurontwikkeling. Tegelijkertijd merkt het OAP op dat door het ontbreken van instandhoudingsdoelstellingen niet formeel kan worden bepaald of dit principe op een voldoende wijze is doorvertaald over de schets.

Instandhoudingsdoelstellingen vastleggen.

Belangrijke gedeelten van het Schelde-estuarium zijn gelegen binnen speciale beschermingszones in de zin van de Europese vogelrichtlijn (79/409/EEG) en/of habitatrichtlijn (92/43/EEG) (V-H Richtlijnen), op grond waarvan een bijzonder beschermingsregime geldt. Een adequate omgang met voormeld beschermingsregime veronderstelt dat zo snel als mogelijk instandhoudingsdoelstellingen worden vastgesteld voor de betrokken speciale beschermingszones.

Het OAP adviseert de bewindslieden om met voorrang werk te maken van de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen voor de speciale beschermingszones in en om het Schelde-estuarium. Bij het vaststellen van deze doelstellingen kan gebruik worden gemaakt van de bouwstenen uit het onderzoek natuurlijkheid en morfologie. Het ontbreken van instandhoudingsdoelstellingen maakt het lastig draagvlak te vinden voor estuariene natuurontwikkeling. Zonder concrete doelstelling is natuurontwikkeling een moeilijk meetbaar begrip, ook al omdat hierbij zowel kwalitatieve als kwantitatieve aspecten een rol spelen. Kortom, de instandhoudingsdoelstellingen zijn noodzakelijk om de bodem van het natuurpakket van deze eerste ontwikkelingschets te kunnen bepalen, evenals voor het verder concretiseren van het abstracte ambitieniveau van de Lange Termijn Visie.

Aangezien de nadere precieze aanduiding van bijkomende natuurprojecten in samenspraak met de natuur- en de landbouwsector gebaseerd zal worden op de nog vast te stellen instandhoudingsdoelstellingen, beschouwt het OAP de bij de schets gevoegde overzichtskaart als illustratief.

De opties natuurontwikkeling aan Vlaamse zijde bieden, getoetst aan de behoeftenraming in de voorstudie NOP, perspectief;

De opties natuurontwikkeling in Nederland beantwoorden noch kwantitatief noch kwalitatief aan de raming.

Getoetst aan de in de voorstudie Natuurontwikkelingsplan tot 2010 geraamde behoeften aan natuurontwikkeling wordt vastgesteld dat:

- het voorgestelde pakket Vlaamse natuurmaatregelen kwantitatief en kwalitatief beantwoordt aan de geraamde behoeften als in het Sigmaplan voldoende ruimtelijke garanties -aanduiding als Grote Eenheden Natuur (GEN) of Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO)- en garanties naar inrichting -via het instrument natuurinrichting- worden uitgewerkt;
- het pakket natuurmaatregelen langs de Westerschelde kwalitatief en kwantitatief pas aan deze behoefte voldoet met een bijkomend pakket natuurmaatregelen inclusief projecten gericht op het verbeteren van de morfologische dynamiek van het estuarium.

Het OAP meent dat met name de toetsing aan de V-H Richtlijnen leidend moet zijn voor wat er op het terrein van natuurlijkheid dient te gebeuren. Daarbij zijn twee fasen van toetsing te onderscheiden: voor en na vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen. De bewindslieden wordt in overweging gegeven zo spoedig mogelijk aan te geven welk pakket van maatregelen voldoet aan de V-H Richtlijnen voor de termijn die rest totdat de instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd, waarbij ruimte voor de rivier in functie van een verbeterde morfologische werking en een verhoogde beveiliging tegen overstromingen de belangrijkste uitgangspunten zijn.

Het OAP meent dat na het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen deze als hard criterium gelden voor de vaststelling van de benodigde bijkomende estuariene natuurontwikkelingsmaatregelen. Het wordt belangrijk geacht dit uitgangspunt vast te leggen in het strategisch besluit.

BIJLAGEN

Bijlage 1:	Samenstelling Overleg van Adviserende Partijen	21
Bijlage 2:	Advies van het Bestuurlijk Overleg Westerschelde / Taakgroep Westerschelde.....	22
Bijlage 3:	Memorandum uitgewerkt door de Scheldehavens	25
Bijlage 4:	Door regiostuurgroep aan het OAP voorgelegde synthese van het onderzoek naar verbetering van de nautische toegankelijkheid van het kanaal Gent-Terneuzen.....	33
Bijlage 5:	Voorstel van de landbouw voor flankerend beleid voor deze sector bij uitvoering van de schets.....	34
Bijlage 6:	Door het OAP van belang geachte procesafspraken voor het management van onzekerheid over negatieve ontwikkelingen van het estuarium.....	36

Samenstelling Overleg Adviserende Partijen

E. Baldewijns en J.A.M. Hendriks
L.D. van den Berg
L. Timmermans

Voorzitters
Secretaris
Adjunct-secretaris

H. Balthazar
L. Delwaide / E. Bruyninckx
W. Van Gils (B. Martens*)
W.J. de Graaf
A. van der Hek / G.L.C.M. de Kok
P. Janssens (L. Detiège*)
V.A. Klap
P.M. de Koeijer
M. Kramer (L. Coppoolse*)
R. De Meyer (R. Restiau*)
C. Paulus
L.C. Poppe-de Looff
P. Symens

Gouverneur Provincie Oost-Vlaanderen
Havenschepen Antwerpen / Afgevaardigd bestuurder Havenbedrijf Antwerpen
Beleidsmedewerker Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen
Dijkgraaf Waterschap Zeeuws-Vlaanderen
Voorzitter Nationale Havenraad Nederland / Voorzitter Zeeland Seaports
Burgemeester stad Antwerpen
Coördinator Werkgroep Schelde-estuarium
Vertegenwoordiger Zeeuwse economie & Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie
Voorzitter Bestuurlijk Overleg Westerschelde
Directeur Vlaamse Havenvereniging
Gouverneur Provincie Antwerpen
Voorzitter Taakgroep Westerschelde Nederland
Beleidsmedewerker Natuurpunt Vlaanderen

Bij eindadvisering betrokken andere partijen:

J.A. Groenink
P. Van Bossuyt
A. Van Goethem

Brabants Zeeuwse Werkgeversvereniging
Boerenbond
Algemeen Boeren Syndicaat

Waarnemers namens ProSes

H.H.P. van Zwam
J. Claessens
H.R. van Huut

Projectdirecteur ProSes
Adjunct-projectdirecteur ProSes
Procesmanager externe partijen ProSes

* inmiddels opgevolgd

Advies van het Bestuurlijk Overleg Westerschelde (BOWS) / Taakgroep Westerschelde naar aanleiding van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium

De Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium zoals deze in september jl. naar buiten is gebracht, is breed bediscussieerd in de Zeeuwse samenleving. Op basis van de vele (schriftelijke) reacties die zijn ingebracht, concluderen wij dat er onvoldoende draagvlak is voor een verdere verdieping van de Westerschelde. Wij zijn er van overtuigd dat dit wordt veroorzaakt door de vele onzekerheden die er nog bestaan en door de beperkte tijd die beschikbaar is om hierover van gedachten te wisselen.

Voor het creëren van een maatschappelijke basis onder de Ontwikkelingsschets is het bereiken van een evenwichtige ecologische en economische ontwikkeling voor het gehele estuarium essentieel. Het BOWS en de Taakgroep constateren dat de Ontwikkelingsschets hiervoor onvoldoende basis biedt.

Geconstateerd wordt dat een verdere verruiming met name voordelen biedt voor de haven van Antwerpen, terwijl er voor de Zeeuwse havens nauwelijks sprake is van voordeel. Daarbij komt dat de voorgestelde besluiten met betrekking tot de verruiming ernstige onzekerheden kennen betreffende de effecten op de natuur. De Ontwikkelingsschets maakt onvoldoende duidelijk wat er gaat gebeuren bij tegenvallende effecten.

Door het ontbreken van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Westerschelde, opgelegd door de Vogel- en Habitatrichtlijn, ontbreekt een duidelijk kader voor de natuurmaatregelen. Door deze onzekerheid is het bestuurlijk gezien niet goed mogelijk nu een advies uit te brengen over de Ontwikkelingsschets.

Ook stellen wij vast dat de randvoorwaarde van evenwichtigheid, als aangegeven in de Lange Termijn Visie, in onvoldoende mate zeker is gesteld. De besluiten ten aanzien van de realisatie van de verruiming alsmede ten aanzien van de uitvoering van de projecten in het kader van natuurontwikkeling en veiligheid zijn met onvoldoende waarborgen omkleed.

De besluitvorming over de Ontwikkelingsschets is in handen van de bewindslieden (december 2004). Wij vragen hen nadrukkelijk aan de volgende zaken aandacht te besteden:

1. Onzekerheden

Om de onzekerheden die gelden ten aanzien van de effecten van de verdieping een bestuurlijk houvast te geven, stellen wij als voorwaarde dat er vooraf een bestuurlijke afspraak wordt gemaakt over de wijze waarop met onverwachte effecten als gevolg van de verdieping (grotere natuurschade, waardoor compensatie verplicht is) wordt omgegaan. De Ontwikkelingsschets dient aan te geven dat bij tegenvallende effecten van de verruiming alle opties om deze tegenvallende effecten teniet te doen, open liggen, inclusief in zijn uiterste consequentie, het ongedaan maken van de verruiming. Ook de mogelijke gevolgen van de verdieping voor de waterkeringen vragen nadere aandacht.

Het BOWS en de Taakgroep willen een duidelijke en invloedrijke rol spelen in het geval deze situatie zich voordoet.

2. Alle Scheldehavens

Binnen het luik van toegankelijkheid dient er sprake te zijn van een evenwichtige ontwikkeling van alle Scheldehavens. We moeten constateren dat nu met name Antwerpen profiteert van de verdieping. Daarom dienen aanvullende voorzieningen op het gebied van de infrastructuur te worden benoemd, die moeten leiden tot een situatie waarin ook de andere Westerscheldehavens voordeel hebben.

3. Natuur

De regie over het natuurluik in Zeeland ligt bij voorkeur bij de provincie in nauwe samenwerking met de andere overheden en de maatschappelijke organisaties. De provincie Zeeland is alleen bereid deze regierol op zich te nemen indien aan bovenstaande punten 1 en 2 is voldaan.

Verder is het noodzakelijk dat de bewindslieden besluiten dat de binnenkort (!) vast te stellen instandhoudingsdoelstellingen voor de Westerschelde, het kader zullen vormen voor de natuurmaatregelen. Wij bepleiten bij de bewindslieden een pakket natuurmaatregelen te benoemen dat voldoet aan de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Voor de invulling van een regierol van de provincie Zeeland bij de realisatie van het natuurluik moet ten aanzien van de volgende zaken duidelijkheid worden geschapen:

- Voldoende financiële middelen beschikbaar voor realisatie van het natuurluik.
- Voldoende financiële middelen voor flankerend beleid t.a.v. de landbouw.
- Voldoende tijd om te komen tot een pakket natuur, als uitwerking van de besluiten van de bewindslieden, dat voldoende maatschappelijk draagvlak heeft.

- Voldoende zelfstandigheid en ruimte in de uitvoering van projecten, zodat koppeling met andere aspecten (niet natuur) mogelijk is, een gebiedsgerichte benadering invulling kan krijgen en er maatschappelijk draagvlak kan ontstaan voor de realisatie van het natuurluik. Daarbij dient er ruimte te zijn om, onder handhaving van de omvang van het door de bewindslieden benoemde pakket, vervangende gebieden aan te wijzen (bijvoorbeeld voor de Braakman).
- Procedure afspraken over de fasering en realisatie van het natuurstreefbeeld waarbij ook evaluatiemomenten worden benoemd. Indien bij de evaluatie op basis van de monitoring conform de instandhoudingsdoelstellingen zou blijken dat er te weinig is gerealiseerd, dient correctie van de planning plaats te vinden.

4. Veiligheid

Binnen het luik veiligheid dienen aanvullende afspraken gemaakt te worden over twee specifieke onderwerpen: risicocontouren en rampenbestrijdingscapaciteit. Voor het onderwerp risicocontouren wordt een hoge mate van zekerheid gewenst over het feit dat de contouren ook op de lange termijn (2030) op het water blijven. In principe wordt er vanuit gegaan dat de verdieping de kans op aanvaringen beperkt, een verdere verdieping mag echter lokaal niet leiden tot een grotere kans op aanvaringen (bijvoorbeeld in het Nauw van Bath). Ten aanzien van het onderwerp rampenbestrijding dient te worden opgemerkt dat er momenteel een discrepantie bestaat tussen de hulpbehoefte en het hulpaanbod op de Westerschelde. Op dit punt dienen passende maatregelen te worden getroffen. Ook dienen de bewindslieden het al lang slepende loodsensdossier nu af te ronden.

Indien de verdieping leidt tot extra of versnelde dijkverzwaring moeten de financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld bovenop het thans begrote reguliere budget van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat voor dijkverzwaring.

5. Invloed regio

Versterken van de invloed van het regionaal bestuur in het vervolgtraject van de Ontwikkelingsschets is noodzakelijk. Bij de voorbereiding van de Ontwikkelingsschets 2010 was deze invloed onvoldoende (te laat, te indirect). We pleiten voor een grote rol en betrokkenheid van de Zeeuwse overheden bij het beleid en beheer van het Schelde-estuarium. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan het instellen van een Bestuurlijk Overleg Schelde-estuarium.

18 november 2004

**Memorandum van de havens van Antwerpen, Gent en Zeeland Seaports
over Vlaams-Nederlandse samenwerking rond de Schelde**

De havens van Antwerpen, Gent en Zeeland Seaports, de havens in het Scheldebekken, hebben besloten om samen te werken in hun inspanningen tot versterking van de Scheldehavens. De samenwerking richt zich primair op verbetering van de infrastructurele ontsluiting van de Scheldehavens en op de optimalisatie van de logistieke keten. Daarnaast willen de havens ook op het gebied van havenontwikkeling en havenbeheer waar mogelijk elkaars inspanningen ondersteunen.

In dat verband hebben de drie havens een programma van maatregelen geformuleerd die zij als aanbevelingen aanbieden aan de verantwoordelijke autoriteiten in Nederland en Vlaanderen. Zij vragen de twee overheden om deze maatregelen ten uitvoer te brengen. Grensoverschrijdende samenwerking is daarbij cruciaal, omdat een aantal van de geformuleerde aanbevelingen alleen met succes geïmplementeerd kunnen worden door gezamenlijk optreden van de Nederlandse én Vlaamse overheid.

De drie havens wijzen er op dat de goederenoverslag en de logistieke en havenindustriële activiteiten in Antwerpen, Gent, Terneuzen en Vlissingen een belangrijke bron van welvaart vormen voor de gehele Schelderegio. De zeehavens kunnen deze rol als economische motor alleen blijven vervullen als er een aantal verbeteringen wordt aangebracht in hun ontsluitingsinfrastructuur. De aanbevolen maatregelen zijn cruciaal voor de continuïteit en ontwikkeling van de havens. Het is om die reden dat de havens hebben besloten om hun krachten te bundelen en zij de autoriteiten in beide moederlanden oproepen tot gezamenlijk optreden.

1. Verbetering van de maritieme toegankelijkheid - Scheldeverdieping

De evoluerende behoeften van de scheepvaart maken van de aanpassing van de maritieme toegankelijkheid van de havens een basisvereiste voor de havenexploitatie en de verdere ontwikkeling ervan. De Ontwikkelingsschets 2010 voorziet onder meer in een verbetering van de maritieme toegankelijkheid van de Antwerpse haven door middel van verdiepingswerken, strekkende tot een tijongebonden vaart voor schepen met een diepgang van 13,10 meter. Deze verdieping levert een bijdrage voor de versterking van het Scheldebekken in het intercontinentale containerverkeer en dient aangevuld te worden met verdere maatregelen ter verbetering van de resterende tijvensters.

2. Verbetering van de maritieme toegankelijkheid - Kanaal Gent - Terneuzen

De toegankelijkheid van de Kanaalzone Gent – Terneuzen dient te worden verbeterd. De wijze waarop dit dient te gebeuren (bijvoorbeeld door de bouw van een tweede zeesluis en een verruiming van het zeekanaal) en het na te streven tijdspad dienen verder te worden onderzocht. De conclusies met stappenplan van de commissie Balthazar – Van Gelder kunnen hiervoor samen met eerdere studies het aanknopingspunt zijn. Op korte termijn dringt zich wel een grensoverschrijdende politieke beslissing op over voldoende bouwdiepte voor de tunnel van Sluiskil, die geen hypotheek mag leggen op de toekomst voor de Kanaalzone. Intussen kunnen andere nautische maatregelen in gemeenschappelijk overleg getroffen voor kleine verbeteringen van de maritieme toegankelijkheid zorgen.

3. Doortrekking Lijn 11 inclusief Sloeboog

Er is dringend behoefte aan stroomlijning van de spoorverbindingen in de driehoek Rotterdam - Goes - Antwerpen. De studies die zijn uitgevoerd in het kader van de aanleg van de Hoge Snelheidslijn Zuid hebben aangetoond dat na 2005 een capaciteitstekort zal ontstaan op de bestaande spoorverbinding tussen Roosendaal en Antwerpen. Uit vervolgstudies is gebleken dat de beste oplossing voor dit tekort wordt geboden door de Belgische goederenlijn 11 langs de A4 te verlengen tot aan de spoorlijn Vlissingen - Roosendaal. Voor ongehinderd verkeer tussen Vlissingen en Antwerpen is het daarbij van belang dat in de zuidwestelijke oksel van de aansluiting een verbindingsboog wordt gerealiseerd (de zogenaamde Sloeboog). Realisering van deze oplossing verdient een hoge prioriteit.

4. Doortrekking van de spoorlijn Axel-Zelzate

De haven van Terneuzen heeft dringend behoefte aan een rechtstreekse spoorverbinding met Zelzate langs de oostzijde van het Kanaal Gent - Terneuzen. Dit kan worden bereikt door de bestaande spoorlijn ten oosten van het kanaal door te trekken naar Zelzate. Momenteel is Terneuzen voor zijn spoorontsluiting naar België afhankelijk van een spoorlijn langs de westzijde van het kanaal. Deze lijn is voor bedrijven langs de oostoever alleen bereikbaar via de spoorbrug bij Sluiskil. Voor veel bedrijven is dit een aanzienlijke omweg, terwijl het risico van stremmingen of defecten van de brug een beperking van de bedrijfszekerheid oplevert. De beperkingen doen zich te meer voelen nu de bedrijvigheid langs de oostoever zich ontwikkelt en daarbij met name enkele zuidelijk gelegen locaties (Axelse Vlakte) in opkomst zijn.

5. Realisering van de Sloelijn

De aanleg van de Sloelijn is van grote betekenis voor de verdere ontwikkeling van de Vlissingse haven. Niet alleen vertoont het spoorvervoer van en naar Vlissingen al jaren een snelle groei en vraagt deze ontwikkeling om een stroomlijning van de huidige, gebrekkige spoorontsluiting, maar bovendien is de Sloelijn van eminent belang voor de verdere optimalisatie van de modal split in de Vlissingse haven. Zeeland Seaports werkt actief aan de bevordering van het achterlandvervoer per spoor. Dit beleid kan alleen met succes worden voortgezet als de spoorontsluiting van de Vlissingse haven wordt verbeterd.

Aansluitend is het gewenst dat de Nederlandse rijksoverheid zich inspant om te zorgen voor het oplossen van de overlast die zich op dit moment voordoet langs de spoorverbinding tussen Vlissingen en Roosendaal. De overlast die op deze verbinding door het spoorverkeer teweeg wordt gebracht is een beperking en op den duur een bedreiging voor het achterlandvervoer over het spoor. Het Rijk wordt daarom gevraagd om te zorgen voor de realisering van mitigerende maatregelen, zodanig dat een optimale benutting van de verbinding mogelijk is.

6. Toeleidende wegen naar de Westerscheldetunnel / Tractaatweg Terneuzen-Zelzate

Teneinde de noord zuid verbinding in het havengebied van Zeeland Seaports tussen Vlissingen en Terneuzen verder te optimaliseren dient te worden besloten om de toeleidende wegen in Zuid-Beveland en in Zeeuws-Vlaanderen naar en van de Westerscheldetunnel te verbreden tot twee maal tweebaans autosnelwegen.

Om de infrastructurele ontsluiting van en tussen de Scheldehavens verder te verbeteren zal ook de achterlandverbinding van en naar Vlaanderen / Noord Frankrijk via de Tractaatweg Terneuzen - Zelzate dienen te worden verbreed tot een twee maal tweebaans autoweg.

7. De verbinding Liefkenshoektunnel - E17

De verbinding Liefkenshoektunnel - E17 is een duidelijke 'missing link' in het wegennetwerk. Omwille van zijn flexibiliteit voor het transporteren van kleinere (deel)ladingen binnen een fijnmazig distributienet en omwille van de snelheid (belangrijk voor tijdsgevoelige goederen), zal het wegvervoer ook in de toekomst steeds een belangrijke vervoersmodus blijven. Om een betere scheiding tussen personen- en vrachtvervoer te maken en om toekomstige congestie te vermijden is de invulling van deze verbinding op korte termijn onmisbaar en zal een belangrijke ontlasting van de bestaande wegen tot gevolg hebben. Bovendien dienen de Nederlandse Noord-Zuid stromen door de aanleg van deze verbinding niet langer over de Antwerpse Ring te transiteren.

8. De Sifferverbinding en de sluiting van de R4 te Gent

Omwille van dezelfde redenen is het noodzakelijk om in het Gentse havengebied een tunnelverbinding onder het kanaal Gent-Terneuzen te realiseren welke de verbinding maakt tussen de R4 Oost en de R4 West. Deze verbinding dient een dubbel doel. Enerzijds wordt op deze wijze de ring rond Gent in het noorden definitief voltooid zodat niet-havengerelateerd verkeer niet langer door het zuidelijk havengebied dient te rijden. Anderzijds is de verbinding van essentieel belang voor het havenverkeer, gezien de hedendaagse haven zich ontwikkelt op de linkerkanaaloever (vb Kluizendok) daar waar het zwaartepunt van de huidige havenactiviteiten zich op de rechterkanaaloever bevindt.

9. Facilitering van de aanleg van de Westerschelde Container Terminal

De havenbesturen bepleiten het effectief gebruik van de specie die vrijkomt bij aanleg- en onderhoudsbaggerwerken. Met name bepleiten de havens dat baggerspecie, die vrijkomt uit baggerwerken en waar milieu- en bouwtechnisch mogelijk wordt aangewend voor de aanleg van de Westerschelde Container Terminal ("WCT"). In een win-win situatie zouden delen van het stappenplan rond de maritieme toegang Gentse Kanaalzone vroegtijdig kunnen uitgevoerd worden om de aanleg van de WCT te faciliteren. Verder is het van belang dat zand dat voor de aanleg van WCT uit de Noordzee wordt betrokken vrij van domeinrechten kan worden gewonnen.

10. Loodsenproblematiek Schelderegio

De Schelderegio heeft een gemeenschappelijk sociaal-economisch belang bij de verdere versterking van de concurrentiepositie van de rond de Schelde gelegen zeehavens.

De oprichting van een gemeenschappelijke, op bedrijfseconomische leest geschoeide loodsdienst –in overeenstemming met de Europese concurrentieregels en anticiperend op een mogelijke nieuwe havenrichtlijn- biedt de mogelijkheid om de veiligheid en de vlotte afhandeling van het scheepvaartverkeer op de Westerschelde en op het kanaal Gent-Terneuzen tegen concurrerende tarieven te waarborgen.

De nadelige beïnvloeding van de Zeeuwse loodsgeldtarieven door de afschaffing van de kruissubsidiëring tussen de regionale loodsencorporaties in Nederland en de tendens tot lastenverzwaring voor de kleinere schepen door de voorgenomen herschikking van de loodsgeldtariefstructuur, dreigt het "level playing field" tussen de Scheldehavens te verstoren.

Het loodsen van schepen op de Westerschelde wordt voor een belangrijk deel geregeerd door een aantal bepalingen uit het scheidingsverdrag tussen Nederland en België van 1839, alsmede door Europese regelgeving.

Binnen deze context staan een aantal verdragsrechtelijke elementen ter discussie, te weten de ontkoppeling tussen de Antwerpse en de Rotterdamse loodsgeldtarieven en de kunstmatige (27,5 / 72,5) verdeling van de vaart op de Vlaamse Scheldehavens tussen de Nederlandse en de Vlaamse Loodsencorporatie.

De Scheldehavens zijn van mening dat de Nederlandse en de Vlaamse overheid in dit kader zodanige maatregelen dienen te treffen dat de voorgenomen structuur- en beleidswijzigingen geen negatieve gevolgen zullen hebben voor de concurrentiepositie van de Scheldehavens.

Tegen deze achtergrond staan de Scheldehavens eveneens positief tegenover de uit (Europees) transportpolitiek en maatschappelijk oogpunt gewenste bevordering van de kustvaart middels geoorloofde (overheids)maatregelen.

11. Veiligheid van de scheepvaart

De havenbesturen verheugen zich over de resultaten van het onderzoek dat onder leiding van de Commissaris van de Koning van Zeeland en de Gouverneur van Antwerpen heeft plaatsgevonden op het vlak van het transport van gevaarlijke goederen. Zij ondersteunen de getrokken conclusies van harte. Verder wensen de havenbesturen van Antwerpen, Gent en Zeeland Seaports een actieve rol te vervullen in de verdere ontwikkeling en het beheer van het scheepvaartbegeleidingssysteem dat Vlaanderen en

Nederland rondom de Schelde en op het kanaal Gent – Terneuzen willen uitbouwen in het kader van het eerder afgesproken “Gemeenschappelijk Nautisch Beheer”.

Verder is het belangrijk dat de havens worden betrokken bij het veiligheidsbeleid met betrekking tot de vaarweg op de Schelde en op het kanaal Gent – Terneuzen om de beschikbaarheid ter plaatse van afdoende bergings- en bluscapaciteit.

Veiligheidsmaatregelen op de vaarweg kunnen belangrijke consequenties hebben voor het verkeer. Om te voorkomen dat ongewenste neveneffecten optreden is het aanbevelenswaardig dat de havens bij de voorbereiding van het veiligheidsbeleid worden betrokken.

Voorts vragen de veiligheid en onbelemmerde verkeersafwikkeling op de Schelde en op het kanaal Gent – Terneuzen om de beschikbaarheid ter plaatse van afdoende bergings- en bluscapaciteit. De havens dringen er bij de Vlaamse en Nederlandse overheid op aan om zorg te dragen voor het verwezenlijken van de vereiste voorzieningen, zowel in termen van materieel als mankracht.

12. Veiligstellen ontwikkelingsmogelijkheden havengebieden

Zoals blijkt uit de onderzoeken in het kader van ProSes zal een verdere verdieping van de Westerschelde geen significante effecten op de natuur tot gevolg hebben en zal er derhalve van natuurcompensatie geen sprake zijn.

Mocht onverhoopt een situatie ontstaan dat, hetzij op basis van nader onderzoek, hetzij door (veranderende) regelgeving, vanuit de Europese commissie of anderszins, toch natuurcompensatiemaatregelen dienen te worden getroffen, dan mogen die geen nadelig effecten opleveren voor de (verdere) ontwikkelingen van (bestaande) bedrijven.

Indien die toch optreden dan dienen deze nadelige effecten door de overheden te worden ondervangen. Hetzelfde geldt voor een mogelijke impact vanuit natuurontwikkelingsplannen, die in het kader van de verbetering van de natuurlijkheid van het Schelde-estuarium eventueel worden gerealiseerd.

13. Uitwisselbaarheid van beschikbare arbeid

De drie havens worden periodiek geconfronteerd met een tekort aan arbeidskrachten bij het havengebeuren. Zij doen dan ook een oproep tot de werkgevers- en werknemersorganisaties in de betrokken havens om, via het geëigende overleg, de mogelijkheden te onderzoeken op welke wijze tot een uitwisselbaarheid van havenarbeidskrachten kan worden gekomen wanneer dit nodig blijkt.

14. Facilitering van havensamenwerking

De bestaande wetgeving beperkt de mogelijkheden van Vlaamse havens om intensief samen te werken met havenbedrijven buiten Vlaanderen. Het is wenselijk dat deze beperkingen komen te vervallen, zodat de Scheldehavens nauwe samenwerkingsverbanden aan kunnen gaan en hiermee gestalte te geven aan de gedachte van Europese eenwording. De havenbesturen bepleiten in dit verband wijziging van de betrokken wetsartikelen.

Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen,

Baron L. Delwaide
Voorzitter

E. Bruyninckx
Afgevaardigd bestuurder

Havenbedrijf Gent,

D. Termont
Voorzitter

Kpt. E. Van Craeyvelt
Afgevaardigd bestuurder

Zeeland Seaports,

Drs. G.L.C.M. de Kok
Voorzitter

J. van der Hart
Algemeen directeur

Alfaport Antwerpen,

J.J. Westerlund
Voorzitter

R. De Meyer
Afgevaardigd bestuurder

Gentse Havengemeenschap,

P. Van Severen
Directeur

Brabants Zeeuwse Werkgeversvereniging,

Dr. J.A. Groenink
Voorzitter

Drs. A.A.D. Saman
Secretaris

Synthese van de Stuurgroep “verbetering nautische toegang van het kanaal Gent-Terneuzen”

De huidige zeesluis te Terneuzen vormt een beletsel voor verdere economische groei in de Kanaalzone. De sluis is te klein en de schutcapaciteit laat geen reserve meer zien. Het is dan ook de drukst bevaren zeesluis in Noord-West-Europa. Om te voorkomen dat de groei van de economische bedrijvigheid gehinderd wordt dringt de stuurgroep aan op een snel besluit tot de bouw van een nieuwe, veel grotere, zeesluis.

De locatie van de nieuwe, diepere, zeesluis is voorzien naast de huidige, 36 jaar oude, sluis. De vaststelling van deze diepgang is van belang voor de besluiten over de aanleg van de kanaaltunnel bij Sluiskil en voor de vervanging (op langere termijn) van de tunnel bij Zelzate. Ook het kanaal zelf zou op termijn moeten worden aangepast aan de benutting door grotere schepen. Het betreft aanpassingen die weinig of geen beslag leggen op bestaande functies langs de oevers. In de eindfase zou het kanaal schepen tot 160.000 ton kunnen ontvangen, zij het dat deze dan wel eerst buitengaats tot 16 meter moeten worden gelichterd.

Als tijdpad bij deze gefaseerde verbetering stelt de stuurgroep voor: aanleg tunnel Sluiskil (2007-2009), bouw nieuwe zeesluis met voorhaven (2012-2020), uitdiepen kanaal tot 14 meter diepte (2019-2020), verbreding en aanpassing kanaal (2020-2028), verruiming bij Sluiskil en Sas van Gent (2020-2028) en tenslotte de aanleg van een nieuwe tunnel bij Zelzate en kanaalverdieping tot 16 meter (2020-2039).

De aanleg van een nieuwe, ‘gelichterde cape-sizesluis’ naast de huidige Westsluis, vergt een investering van bijna een miljard euro. Aanpassing van het kanaal en alle bijkomende infrastructurele werken (verleggen van het busstation bij Terneuzen, kanaalverbreding en verdieping, het verleggen van wegen en aanpassing van de bruggen en de tunnel bij Zelzate) vergt minstens een miljard extra.

Volgens de stuurgroep zal de economie optimaal profiteren van de nieuwe nautische toegang. Vooral de opslag- en distributiesector zal voordeel halen. De goederenoverslag (nu 31 miljoen ton) kan in 2020 stijgen naar 44 tot 49 miljoen ton en in 2030 zo’n 58 miljoen ton bedragen.

In het eindadvies wordt gepleit voor erkenning van de urgentie van dit probleem en een opdracht bepleit voor een nader onderzoek naar het maatschappelijk rendement en de milieu-effecten.

Door landbouwsector voorgesteld flankerend beleid voor deze sector

Onderstaande voorstellen van flankerend beleid dienen gezien te worden binnen een ruimer kader van door de landbouw in het kader van dit advies onder de aandacht van het OAP gebrachte opties zoals verwoord in het gedeelte Samenhang met landbouw.

A. Vast te leggen bij een strategisch besluit:

- Bij grondverwerving zal een compensatiepremie gelijk aan de agrarische marktwaarde (inclusief rechten) worden gehanteerd bovenop de agrarische marktwaarde inclusief rechten. Deze premie komt ten goede aan de gebruiker van de gronden of in verpachte staat aan de pachter. Deze compensatie stelt de gebruiker of pachter in staat de bedrijfsvoering op dezelfde schaal elders voort te zetten. De compensatie wordt verstrekt om grondverwerving op basis van vrijwilligheid te stimuleren en als tegemoetkoming voor de prijsopdrijvende effecten elders wegens inkrimping van het landbouwareaal.
- De uitkomst van de landbouw-effecten-studie vormt de basis voor het in kaart brengen van de uiteindelijk in te richten gebieden en de uitwerking van flankerende maatregelen die moeten worden getroffen in en rond het landbouwgebied waar planvorming voor veiligheid of natuurontwikkeling plaats vindt. Met deze studie dient tevens een impuls aan landbouwbedrijven gegeven te worden in het omliggend gebied;
- In gebieden waar gewerkt wordt met gecontroleerd overstromingsgebied (GOG) wordt een systeem van vergoedingen uitgewerkt die de betrokken gebruikers van de gronden compenseren voor gronden die ze als GOG ter beschikking stellen. Voorts wordt een vergoeding verstrekt voor mogelijke teeltschade. De hoogte van deze vergoedingen wordt mede afhankelijk gesteld van effecten die op lange termijn op kunnen treden, zoals verzilting of afzetting van vervuild slib.

B. Tijdens de uitvoering in acht te nemen:

- Bedrijfsverplaatsing moet mogelijk zijn voor alle landbouwbedrijven in de nader aan te duiden plangebieden in Nederland en Vlaanderen. Uitgangspunt bij bedrijfsverplaatsing is dat de totale oppervlakte gronden en gebouwen worden verplaatst zonder dat hierbij eventuele waardeverliezen een rol mogen spelen.
- Alle benodigde infrastructurele en waterhuishoudkundige aanpassingen in het rondomliggende gebied worden meegenomen in de planvorming en komen in de uitvoeringsfase ten laste van het nieuw in te richten gebied.

- In het rondomliggende landbouwgebied wordt geïnvesteerd in de versterking van de landbouwstructuur door een impuls te geven aan schaalvergroting en waterhuishouding (waterbeheer 21ste eeuw in Nederland) en door overige wensen te inventariseren in de streek. De waarde van de investering in het omliggende landbouwgebied is substantieel en ligt in dezelfde orde van grootte van de kosten die gemaakt worden om de gronden te verwerven in het gebied dat aan de landbouw wordt onttrokken.
- Een grondbank wordt een faciliterend instrument in de uitvoering van het flankerend beleid voor ondermeer de grond- en/of bedrijfsverplaatsingen alsook de impuls voor schaalvergroting. Gezien de omvang van de benodigde gronden zal, zeker in Vlaanderen, een grondbank het probleem echter ten gronde niet oplossen.
- Dit flankerend beleid wordt gebruikt in de periode na december 2004 in de planvorming voor het thema natuurlijkheid, al dan niet in combinatie met het thema veiligheid. Verwachting is dat hiermee de planvorming over het thema natuurlijkheid vlotter kan verlopen.
- In de tussentijd wordt vorm gegeven aan de benodigde nieuwe regelingen waarbinnen het flankerend beleid voor het Schelde-estuarium kan worden uitgevoerd, zowel in de uitvoeringsfase als in begrotingstechnische zin, zodat bij de vaststelling van de plannen voor het thema natuurlijkheid al dan niet in combinatie met veiligheid, het beleid direct in uitvoering kan worden gebracht.

Procesafspraken voor management onzekerheid negatieve ontwikkelingen

De effecten van de verruiming en andere projecten en maatregelen op de morfologie en ecologie van het Schelde-estuarium zullen naar verwachting gering zijn wanneer de stortstrategie voor het onderhoudsbaggerwerk wordt aangepast én wanneer de kwaliteit van het estuarium op een hoger niveau wordt gebracht door de realisatie van natuurontwikkelingsprojecten. Gelet op de onzekerheden die aan het genoemd onderzoek zijn verbonden kan echter niet worden uitgesloten dat de feitelijke ontwikkeling in het estuarium toch afwijkt van de ontwikkeling die wenselijk wordt geacht. Het wordt noodzakelijk geacht hierover voorafgaand afspraken vast te leggen. Het OAP meent dat een onzekerheidsscenario navolgende lijn zou moeten bevatten.

Indien blijkt dat de feitelijke ontwikkelingen in het estuarium op het gebied van de morfologie en de ecologie dreigen af te wijken of al afwijken van de wenselijke ontwikkelingen, zoals vastgelegd in de Langetermijnvisie en de Ontwikkelingsschets 2010, zullen Vlaanderen en Nederland maatregelen treffen die erop gericht zijn op herstel of –als dat redelijkerwijs niet mogelijk is– op compensatie van de ‘schade’. Indien de verruiming aantoonbaar aan de basis ligt van de schade en geen enkel andere uitvoerbare oplossing beschikbaar is kan ontdeeping in extremis worden overwogen. Indien kan worden vastgesteld wat de oorzaak is van de optredende negatieve ontwikkelingen dan zullen de kosten van de herstel- en compensatiemaatregelen ten laste worden gebracht van de veroorzaker. Wanneer dit niet mogelijk is zullen Vlaanderen en Nederland vanuit de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het estuarium afspraken maken over de verdeling van de kosten.

a. Monitoringprogramma

De feitelijke ontwikkelingen in het estuarium zullen worden gevolgd door een uitgebreid monitoringprogramma. Daaraan voorafgaand zal aan de wetenschappelijke instellingen en specialistische diensten worden gevraagd adviezen te geven over de variabelen die voor monitoring in aanmerking komen en welke ‘grenswaarden’ daarbij gehanteerd moeten worden. Het monitoringprogramma is een onlosmakelijk deel van een totaal onderzoeksprogramma gericht op het Schelde-estuarium. Het monitoringprogramma is gebaseerd op de instandhoudingsdoelstellingen, die in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn voor het Schelde-estuarium zijn vastgesteld.

b. Inventarisatie van herstel- en compensatiemaatregelen

Tegelijkertijd zal een overzicht beschikbaar moeten zijn van herstel- en compensatiemaatregelen die in aanmerking komen om ongewenste maatregelen tegen te gaan. Hierin zal een brede variëteit aan maatregelen aanwezig moeten zijn om een antwoord te hebben op de veelheid. Die variëteit betreft de locatie van maatregelen, de ingrijpendheid, de realisatietermijn, de effectiviteit enz. Bovendien zal daarin worden aangegeven bij wie de verantwoordelijkheid berust voor het treffen van maatregelen. Uit dit overzicht zullen Vlaanderen en Nederland een keuze voor herstel - of compensatiemaatregelen maken die het best een antwoord bieden op geconstateerde afwijkingen tussen feitelijke ontwikkelingen en wenselijke ontwikkelingen.

c. Vaststelling van oorzaak negatieve effecten

Getracht zal worden om de oorzaken van optredende negatieve effecten te achterhalen. Dit is van belang voor de vaststelling van de kostendrager(s) van herstel- of compensatiemaatregelen.

d. Betrokkenheid van overheden, belanghebbenden en maatschappelijke organisaties

Bij de uitvoering van het bovenstaande zal een aanpak worden gevolgd waarbij de overheden, belanghebbenden en maatschappelijke organisaties zullen worden betrokken bij het benodigde onderzoek (joint fact finding), bij de evaluatie van de onderzoeksresultaten en bij de besluitvorming over herstel- en compensatiemaatregelen. Een actieve bestuurlijke betrokkenheid van de provincie Zeeland wordt van groot belang geacht.